

YÖNETİCİLER İÇİN YAPAY ZEKA WHAT EVERY CEO SHOULD KNOW ABOUT AI

Beyza IŞIK*

Özet

İnsanların topluluk halinde yaşamaya başladığı ilk günlerden bu yana organizasyon, iş bölümü ve iş görme gibi kavramlar hayati öneme sahip unsurlar olmuştur. Bu kavramlardan iş görme becerisi, sanayi devriminin de etkisiyle, makinelerle iş görme yetkinliği kazanmaya doğru evrilmiştir. Makinelerle eş zamanlı ortaya çıktığı söylenebilecek yapay zekâ insanlar için zaman zaman bir sorunsal gibi görülebilmektedir. Makinelerin ve yapay zekânın iş hayatına entegrasyonu işletmeler için oldukça önemli bir konudur. “Yöneticiler için Yapay Zekâ” kitabının; yapay zekânın ortaya çıkış süreci ve türleri hakkında bilgi edinmek, ayrıca yapay zekâ ve etik ilişkisine dair tartışmaları takip etmek isteyen yöneticiler için rehber niteliğinde bir çalışma olduğu söylenebilir. Yazarın sade ve terminolojiden uzak üslubundan dolayı; alana meraklı herkesin faydalanabileceği bir kitap olduğunun altını çizmek gerekmektedir. Bu eleştirel incelemede, kitabın analizi yapılarak ana fikri tespit edilecek, zayıf ve güçlü yönleri üzerinde durulacak ve okuyuculara sunacağı potansiyel faydalar ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yapay zekâ, yönetim, yapay zekâ türleri

Abstract

Concepts such as organization, division of labor and functioning have been vital elements since the first days when people began to live in communities. Among these concepts, the ability to work has evolved towards gaining the competence to work with machines, under the influence of the industrial revolution. Artificial intelligence, which can be said to have emerged simultaneously with machines, can sometimes be seen as a problem for humans. The integration of machines and artificial intelligence into business life is a very important issue for businesses. In the book “What Every Ceo Should Know About AI”; It can be said that it is a guide for managers who want to learn about the emergence process and types of artificial intelligence, as well as follow the discussions on the relationship between artificial intelligence and ethics. Due to the author’s simple and terminology-free style; It is worth underlining that this is a book that anyone interested in the field can benefit from. In this critical review, the book will be analyzed to determine its main idea, its weaknesses and strengths will be emphasized, and its potential benefits to readers will be discussed.

Keywords: Artificial intelligence, management, types of artificial intelligence

* Yüksek Lisans Öğrencisi,
İşletme Anabilim Dalı, Sosyal
Bilimler Enstitüsü, Kırşehir Ahi
Evran Üniversitesi
isik.beyza@ogr.ahievran.edu.tr
ORCID ID:
0009-0008-8423-0992

Başvuru Tarihi/ Received:
23.11.2023
Kabul Tarihi/Accepted:
25.06.2024

KİTAP KRİTİĞİ

ISSN 2618-6217

To cite this article / Atıf için: Işık, B. (2024). Kitap Kritiği: Yöneticiler İçin Yapay Zekâ. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 8, Sayı: 1, 42-46.

1. GİRİŞ

Sanayi devrimiyle birlikte insanların hayatına giren makineler, gündelik yaşam koşullarını tamamen değiştirmiştir. Önceleri sadece fabrikalarda görünen makineler artık yaşantıların birer parçası hatta odağı haline gelmişlerdir. Süreç içerisinde, gelişen teknolojinin de etkisiyle, bu makineler “akıllı” olarak adlandırılmıştır. Akıllı aletlerle neredeyse eş zamanlı olarak “yapay zekâ” olgusu gündeme geldi. Bunlar temelde; üretimi ve dolayısıyla insanı verimlileştirmek için yapılırsa da makinelerin insanların gündelik hayatlarının birer parçası haline gelmesinden bu yana kafaları sürekli kurcalayan “Makineler yerimizi mi alacak?”, “İnsanlar işsiz kalacak, makineler bizim yerimizi alacak.”, “Teknolojinin esiri oluyoruz.” gibi endişelerden bahsetmek mümkün. İnsanların pek çoğu yapay zekânın neler yapabileceği veya ne kadar etkilenebilecekleri konusunda kafa yoruyor olsa da çoğunlukla yapay zekânın tarihi, ne tür yapay zekâlar olduğu, ahlâki ikilemelerinin kaynakları gibi konularda araştırma yapmamaktadırlar. Özellikle fabrikalarda çalışan insanların işsiz kalma korkusu pek tabii yöneticileri de etkilemektedir. Yapay zekâ ve makinelerin iş ortamında kullanılması konusunda ne yazık ki kültürel bir altyapı oluşmuş değil. Yönetimde değişen paradigmalara uyum sağlamakta zorlanan yöneticiler için yapay zekâ, "kara kutu" olarak görülse de bu kısa kitap, okuyucuları ve yöneticileri çeşitli açılardan tatmin edecek nitelikte bir eser sunmaktadır. Viktor Dörfler'in "Yöneticiler İçin Yapay Zekâ" kitabı yapay zekâ hakkında merak edilenlerin imdadına koşacak gibi görünüyör.

2. ANALİZ VE DEĞERLENDİRME

İlk olarak kitabın İngilizce birebir çevirisi “Her CEO'nun Yapay Zekâ Hakkında Bilmesi Gerekenler” olsa da kitap “Yöneticiler için Yapay Zekâ” olarak çevrilmiştir. Kitap içeriği göz önüne alındığında bilinmesi gereken temel noktalara parmak basılmış olduğundan birebir çevirisinin daha doğru olacağını söylemek mümkündür. Bu bağlamda çeviride yapılan bu değişim, maalesef, kitaptan beklentileri değiştirmektedir. Tartışma ve sonuç kısmında yapılacak değerlendirmeler, kitabın orijinal çevirisi ele alınarak gerçekleştirilecektir. Orijinal kitap başlığı ve içeriği değerlendirildiğinde yöneticiler için yapay zekâ denilmiş olsa da kitap yapay zekâyâ giriş ve felsefi bir tartışma görevi üstlenmektedir. Yöneticilerin hangi yapay zekâ türlerini kullanabilecekleri, nasıl fayda sağlayabileceklerinden ziyade kişinin mantıksal çıkarımlar yapması için tasarlanmış gibi görünmektedir.

Kitabın üslubunun sade ve anlaşılır olduğu görülmektedir. Dörfler'in hedeflerinden birisi, kitapta belirtildiği üzere, terminolojiden kaçınarak anlatımı yalınlaştırmaktır ve bunu başarmış görünmektedir. Kitapta genel anlatım şemasının ve ilerleyişinin nasıl olacağına dair bir kılavuza da yer verilmesi de okuyucuya rehberlik etmektedir. Yazar, her bölümün sonundaki sonuç alt başlıklarıyla konuyu toparlamış ve mülahazalarına fazlasıyla yer vermiştir. Yöneticiler, yöneticiler için çalışanlar veya yöneticilerle çalışanlar için yazılan ve yedi bölümden oluşan kitap; 120 sayfada hızlı bir okuma deneyimi sağlamaktadır. Bunun yanında birçok bilim insanının görüşlerini ve mukabilinde şekillenen fikirlerini; okurların sentezleyebilmesi ve kendi yol haritalarını

çıkarmalarında öncülük etmesi için sunmaktadır. Ayrıca kitapta yazarın kendi hayatından verdiği mizahi örneklerle keyifli bir okuma deneyimi yakalanmaktadır.

Yazar; giriş kısmında yapay zekânın stratejik görünümünü ele almış ve yöneticilik alanında uygulanacak stratejilerin kararları için yöneticilerin karar mercii olarak nasıl bir yol izlemesi gerektiğine vurgu yapmıştır. Stratejilerdeki en önemli faktörlerden birisi olan risk ve buna karşıt bir görüş olarak ortaya çıkan belirsizlikten bahsetmiştir. Risk faktöründe olasılıkların tamamen bilindiğinden, belirsizlikte ise bilinmeyen, bilinen ve bilinmeyen gibi etkenlerin varlığından bahsetmektedir. Burada bahsedilenler kitabın diğer kısımlarındaki sorgulamalar ve sorulara altyapı niteliğindedir.

Kitabın ikinci kısmında; yapay zekânın türleri ele alınmıştır. Üç tane yapay zekâ türü açıklanmıştır (s. 12-22). Bunlar; sembolik akıl yürütme sistemleri, sembolik uzman sistemleri ve yapay sinir ağlarıdır. Yapay zekâ türleri açıklanırken; ilk olarak kimler tarafından hangi çalışmalarla ortaya konduğu, çalışmaların amaçladıkları ve serüvenleri hakkında detaylı bilgilere yer verilmiştir. Bu sayede yapay zekâ tarihine kısa bir yolculuk yapılmıştır. Ayrıca yapay zekâ tarihi için önemli olan bazı argümanlara yer verilmiştir. Turing testi ve John Searle'ün "Çince Odası" makalelerinin açıklanmasıyla, okuyucuların beyin fırtınası yapmasına olanak sağlanmıştır.

Üçüncü kısımda bilginin insan ve makineler için hangi anlamlara gelebileceği üzerine betimlemeler yapılmıştır. Bilginin açık ve örtük formları (s. 29-33) yapay zekâ ve insan bağlamında incelenmiştir. Yapay zekanın yeterlikleri ve eksiklerinin kaynağı olarak örtük bilgi gösterilmiş ve bu tarz bilginin sezgisel ve değerlerimizle ilgili yanları incelenmiştir. Kitabın bu bölümünde yer alan Minsky'in "zombi makine" (s. 40) tasavvuru oldukça dikkat çekicidir.

Dördüncü kısımda makine ve insan öğrenmesi kıyaslanmaktadır. İnsan öğrenmelerinin yetenek ve ilhamla şekillendiğinden (s. 48) bahsedilmektedir. Ayrıca öğrenmelerimizin farklı aşamalarında farklı öğrenme tarzları kullanmamız gerektiğine işaret etmektedir. Skinner'ın edimsel koşullanma kuramına (s. 50-52) da yer verilmiştir.

Beşinci bölümde yaratma kavramı üzerinde durulmuş ve bu konuda yapay zekâ performansları (s. 59-65) incelenmiştir. Yaratıcılık; yeni, faydalı ve fikir içermesi yönüyle ele alınmış ve yapay zekânın bu alanda neden başarılı olamayacağı üzerine kişisel çıkarımlara (s. 74-75) yer verilmiştir.

Altıncı bölümde insanların yapay zekaya dair güvenleri ve ahlaki ikilemleri (s. 77-88) incelenmiştir. Bu bağlamda yazar tarafından; hukuk sistemi ve ahlak sistemi karşılaştırmaları yapılmış ve insanların kendi kararlarını vermek isteyecekleri çıkarımlarında (s. 78) bulunmuştur. Ayrıca elimizde olan istatistiklerin sadece olumsuz durumlar için olduğunu ve olumlu durumların bir istatistiğinin bulunmadığını (s. 82) söylemiş ve bu bağlamda değerlendirilmeler yapılmasına işaret etmiştir.

Kitabın son kısmında; yöneticinin sahip olması gereken meziyetlere dikkat çekilmiş ve yapay zekanın yöneticilik alanında nasıl kullanılması gerektiğine (s. 95-96) değinilmiştir. Kitap *"Birkaç yıldır söylediğim gibi, gelecekte akıllı teknolojiyi kullanan akıllı insanlar en büyük başarılarla ulaşacak."* (s. 96) sözüyle son bulmaktadır.

3. TARTIŞMA VE SONUÇ

Öncelikli olarak kitapta bahsi geçen konulardan birisi olan John Searle tarafından 1980 yılında ileri sürülen Çince Odası argümanı; bilgisayarların sadece sembolik manipülasyon yaptığını, ancak bu sembollerle gerçekten anlamlı bir şekilde ilgilenmediklerini savunur. Searle'ün argümanı şu şekilde özetlenebilir:

- Bir kişi, Çince bilmeyen bir odada oturmaktadır ve önünde Çince sembollerle dolu bir kitap ve sembollerin nasıl manipüle edileceğini anlatan bir kural kitabı vardır.
- Kişi, bu kural kitabını kullanarak kendisine verilen Çince sembolleri doğru şekilde manipüle eder ve anlamını bilmeden doğru cevapları üretir.
- Dışarıdan bakan biri, bu kişinin Çince bildiğini düşünebilir. Ancak gerçekte, kişi sadece sembolik manipülasyon yapmaktadır ve Çince'nin anlamını bilmemektedir.

Searle, bu durumu bilgisayarların çalışma prensibiyle karşılaştırır: Bilgisayarlar sembolik manipülasyon yaparlar, ancak sembollerin anlamını anlamazlar. Dolayısıyla, Searle'a göre, bilgisayarlar bilinçli veya anlamlı bir şekilde düşünemezler. Çince Odası argümanı, yapay zekâ araştırmaları ve uygulamaları için çeşitli önemli çıkarımlarda bulunur. Bunlar genel olarak; yapay zekânın anlam ve bilinci, sembolik ve algoritmik yaklaşımın sınırlılıkları, Turing testine vurgu, anlam yaratma kapasitesinin eksikliği gibi konulardır. Bu argüman; yapay zekânın sınırlarını ve potansiyelini anlamak için önemli bir çerçeve sağlar. Yöneticiler bu tür felsefi tartışmaları dikkate alarak, yapay zekâ teknolojilerinin etik ve pratik boyutlarını daha iyi değerlendirebilirler.

Kitabın yöneticiler ve yönetimle ilgilenen kişiler için yazılmış olduğu belirtilse de genel olarak insanların; yapay zekânın iş gücü piyasasında yaratacağı değişiklikler, etik ve gizlilik sorunları, karar alma süreçlerindeki şeffaflık eksikliği gibi konular hakkındaki kaygılarına yönelik önemli içgörülere rastlaması mümkündür. Yöneticilerin sınırlı vakitleri için “büyük resmi görme” amacı taşıyarak yazılmış olan bu kitapta yapay zekâ girişimcilerinin heyecanlarına kapılmamaları konusunda minik bir uyarıya yer verilse de bu amacının gerçekleşebileceğini söylemek oldukça güç görünüyor.

Kitapta yazarın bilgi donanımı açısından uzmanlığına ve alana vakıflığına dair izlere rastlanmaktadır. Kendisini bir yapay zekâ meraklısı olarak nitelendiren yazarın kariyerinde; bir yapay zekâ yazılımı gerçekleştirmeye öncülük etmesi kitapta bahsi geçenlerin anlaşılması ve yeniden yorumlanması noktasında önemli bir faktör olmaktadır.

Viktor Dörfler genel olarak bilgileri sistematik ele alıp düzenleyip analiz ederken, çoğunlukla örnekler vererek, eleştirel düşüncüyü temel alarak sunmaktadır. Bu açıdan bakıldığında yazarın, “uzman rolü” (Kolb, 2005: 287) üstlendiği söylenebilir. Ancak verdiği örneklerde sınırlılıklar olduğunu söylemek mümkündür. Kitabın öğrenmek kısmında (dördüncü bölüm) yer alan edimsel koşullanmanın, yazar bundan Skinner'ın Fareleri olarak bahsetmektedir, öğrenme süreçlerini ifade ederken kullanılan çok kısıtlı bir alan olduğundan söz edilebilir. Öğrenme psikolojisinde, insan davranışının kökenleri

olarak pek çok farklı unsurdan söz etmek mümkündür. Yazar bunun gibi örneklerle adeta Sokratik sorgulama yaparak, okuyucuları yönlendirilmiş keşfe sürüklemektedir.

Kitapta yapay zekânın iş dünyasındaki uygulamalarına, iş süreçlerine entegrasyonuna yer verilmemiş olduğundan bu konuda yetersiz olduğunu söylenebilir.

Kitabın yapay zekâ konusunda; tarihçesi, felsefesi, ahlâki boyutları ve insanın kendi doğasıyla ilgili bilgi sahibi olmak isteyenler için okunmaya değer olduğu görülmektedir.

Yapay zekâ türleri ve tarihçesi, yöneticiler için stratejik karar alma süreçlerinde önemli bir bilgi kaynağıdır. Bu bilgilerin bilinmesi; yöneticilerin yapay zekâ teknolojilerini etkin bir şekilde kullanmalarına, riskleri yönetmelerine ve rekabet avantajı elde etmelerine yardımcı olabilir. Dolayısıyla, yöneticilerin yapay zekâ konusundaki bilgi birikimlerini sürekli olarak güncellemeleri ve bu alandaki gelişmeleri yakından takip etmeleri büyük önem taşımaktadır.

Kaynakça

Dörfler, Viktor, (2023). "Yöneticiler İçin Yapay Zekâ", Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

Kolb, A. Y., & Kolb, D. A. (2005). Learning styles and learning spaces: Enhancing experiential learning in higher education. *Academy of management learning & education*, 4(2), 193-212.

Searle, J. R. (1980). Minds, brains, and programs. *Behavioral and Brain Sciences*, 3(3), 417-424.

Turing, A. M. (1950). Computing machinery and intelligence. *Mind*, 59(236), 433-460.